

Tom Neale

En øy for seg selv

FORTELLINGEN OM SEKS ÅR PÅ EN ØDE ØY

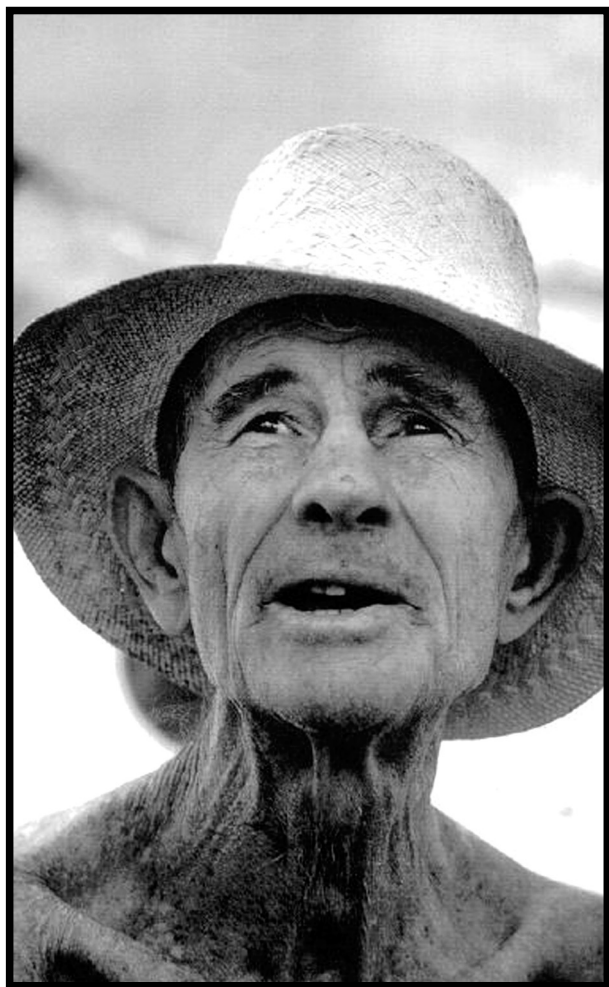


OVERSATT AV: JOHANNE FRONTH-NYGREN

Flyt Forlag



flyt'



Hvem bærer ikke på drømmen om å bo på en øde øy?
Jeg gjennomførte drømmen!

Forfatterens anmerkning

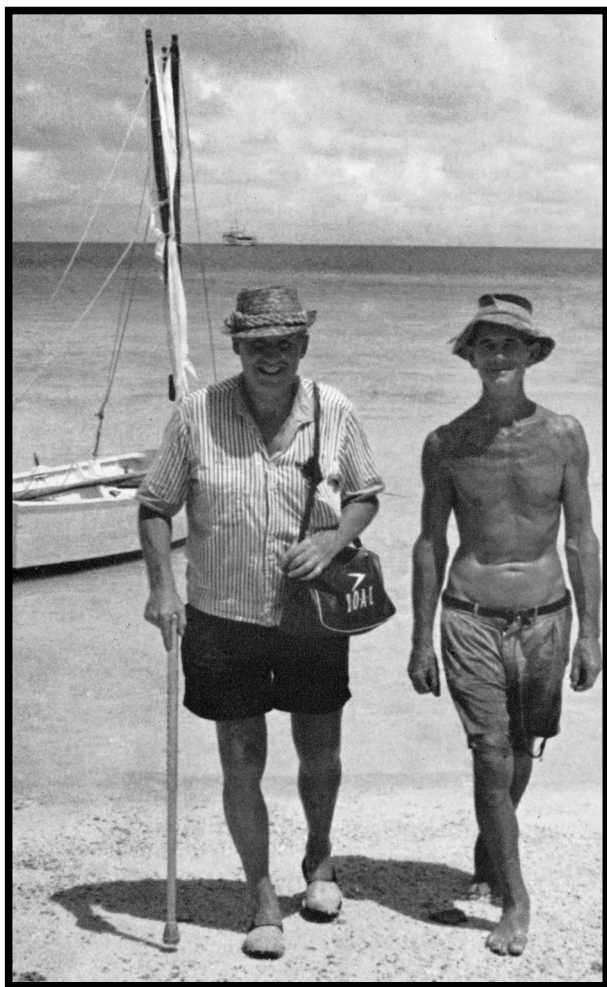


Dette er historien om seks år jeg tilbrakte alene, i to omganger, på en ubebodd korallatoll, 800 meter lang og nesten 300 meter bred, i det sørlige Stillehavet. Den lå mer enn toogtredve mil fra den nærmeste bebodde øya, og jeg ankom første gang 7. oktober 1952, og forble alene (kun to yachter kom innom) til 24. juni 1954, da jeg syk ble fraktet bort etter en dramatisk redning.

Jeg var ikke i stand til å returnere til atollen før 23. april 1960, og denne gangen forble jeg alene frem til 27. desember 1963.

TOM NEALE

Tahiti og Rarotonga, 1964-1965



En besøkende går i land — forfatteren Noel Barber.

Forord av Noel Barber



I fire dager med dårlig vær hadde jeg seilt øst fra Samoa i en rusten gammel skute, «Manua Tele», som jeg hadde chartret i Pago Pago. Destinasjonen vår var Suvarov-atollen, en ørliten gruppe av småøyer på et korallrev som vanligvis var ubebodd, men hvor, ble det sagt, en hvit mann nå hadde bodd i fem år.

Da jeg våknet den femte morgenen hadde døningene forsvunnet, «Manua Tele»s motor stod stille, og den gamle holken gynget vennlig til ankers. Jeg tok på meg et par kortbukser, tok med meg en boks øl og noen bananer, og gikk opp på dekk.

Foran oss ble vannet pisket av revet i en linje som strakk seg milevis, bakenfor, dynket i sol, lå ens mest uhåndgripelige drøm; en koralløy.

Plutselig, mens samoaneren som stod til rors lette etter åpningen i revet, så jeg et glimt av bevegelse der hvor palmene møtte korallen, og en mann sprang frem og begynte å vinke. Gjennom kikkerten så jeg ham løpe til en liten båt, skyve den ut i vannet og et par minutter senere hadde han satt seil til hjelp, mens han rodde mot «Manua Tele». I løpet av tyve minutter klatret han ombord med spenstigheten til en gutt på tyve.

«Ikke dårlig til å være åtteogfemti», gliste han, og dette var min introduksjon til en mann som hadde gjort hva millioner av oss drømmer om å gjøre, men

aldri ser ut til å få gjort. For Tom Neale, en newzealender, hadde forlatt verden til fordel for livet alene på en koralløy så langt fra handelsrutene at han var heldig hvis et skip i året tilfeldigvis kom forbi og forstyrret ensomheten hans.

Hva var det som hadde fått ham til å gjøre det? Var han intelligent — eller var han lettere gal? Han så ikke *ut* som en skrulling der han satt på dekk, «Manua Tele» lett gyngende i dønningene. Høy og tynn, huden hans farget mørkebrun, han hadde på seg tennissko, et par fillete kortbukser («vanligvis har jeg på meg en remse av en pareu, men jeg tenkte det kanskje var kvinner ombord!») og en medtatt gammel hatt. Det grånende håret hans var kortklipt. Men det var øynene hans som fascinerte meg. Brune og vaktsomme — årvåkenheten forsterket av rynkene solen hadde tegnet i det brente ansiktet hans — de stod aldri stille. De hadde en latter i dem, men de var alltid rastløst speidende — en sky på himmelen, den samoanske styrmannens brune rygg, høyden på en bølge, meg hver gang jeg snakket.

Selv om jeg er svært glad for at Tom har spurt meg om å skrive en introduksjon til boken hans, er det ikke min oppgave å beskrive øya og hvordan han møtte utfordringen med å leve på den, Tom har selv gjort det i en fortelling jeg synes er fascinerende. Jeg er mer opptatt av mannen selv — av noen personlighetstrekk som han ikke har trukket frem, for jeg oppfattet ham som veldig beskjeden, stille og intelligent, med en vidunderlig humoristisk sans og en livlig nyfikenhet for hendelser i den verden han hadde forlatt. Nei, dette var ingen skrulling.

Han førte dagbok, og sidene var fylt med sirlig,

pertentlig skrift. Han brukte en gammeldags penne-splitt — i seg selv en indikasjon på en personlighet langt kresnere enn jeg hadde trodd, for eventuelle forestillinger om at Tom Neale hadde senket sine egne standarder bare fordi han var alene ble raskt borte. Av alle uvanligheter på Toms øy, var det ingenting som gjorde så sterkt inntrykk på meg som synet av ham der han vasket opp, holdt et glass opp mot lyset for å være sikker på at det var rent — det hele absurd, for utenfor raslet kokospalmene, havet skvulpet mot stranden, og bak revet begynte Stillehavets ensomme uendelighet å rulle mot den nærmeste atollen to hundre mil borte.

Men så var Tom, av alle menn jeg har møtt, den som i størst grad dyrket sin husmorære. Hver eneste kopp og skål stod på sin rette plass. Oppvaskkluten ble strukket ut til tork. Da jeg mistet en bit kokosnøttskall på verandaen, sparket han den raskt vekk, og to ganger i løpet av den første dagen feiet han hytten med den hjemmelagede kosten sin av palmeblader. Og da han laget seg den første koppen med ordentlig te han hadde smakt på månedsvis, med teen jeg hadde hatt med til ham, varmet han først kannen grundig.

«Selv når jeg bruker gamle blader om og om igjen, varmer jeg alltid kannen først,» sa han, og la til, nesten strengt, «jeg *hater* te fra en kald kanne».

Jeg kan se ham for meg nå, etter middag, sittende på en gammel kasse, foroverbøyd, der han tegner et mønster i det hvite korallstøvet, gleder seg over selve fornøyelsen av å snakke, av å forme ord, for skipet mitt var det første han hadde sett på åtte måneder.

Men ettersom vi snakket, oppdaget jeg med et aldri

så lite sjokk at selv om han var tydelig glad for å se meg, og frydet seg over provianten jeg hadde brakt ham, ville han ikke savne meg når jeg dro. Han hadde ikke engang brydd seg med å spørre hvor lenge jeg planla å bli værende.

Kun da jeg stilte ham det uunngåelige spørsmålet, «Hva fikk deg til å gjøre det?» ble han taus en lang stund, og jeg kan huske denne scenen; den lange, sorte vakre natten, stormlykten mellom oss, Toms mahognifargede ansikt halvt opplyst, to kopper og en tom tekanne på det grovt tilhugde bordet, en av kattene hans sittende oppreist, urørlig som en statue.

«Mange spurte meg om det, selv før jeg dro hit,» sa han endelig, «og jeg må innrømme at jeg har svart på mange ulike måter, antagelig for å bli kvitt dem, fordi jeg følte at de aldri riktig ville forstå. Noen ganger har jeg forsøkt å sette ord på følelsene mine. Men selv da har jeg tvilt — ‘Var det virkelig derfor jeg kom?’»

«Den riktige sannheten er at du ikke tar beslutninger som denne plutselig. Jeg hadde vokst mot idéen i trede år.»

Så la han plutselig til, halvt ertende, «Men ikke få feil inntrykk og tro at jeg er en eremitt. Ser jeg ut som en?» Han lente seg fremover. «Jeg liker folk — det gjør jeg virkelig. Jeg lurer meg ikke bare unna ansvar. Jeg tror egentlig — ærlig talt — at jeg ikke helt vet hvorfor jeg kom hit i første omgang.»

Vi satt og snakket til langt på natt. Månen stod opp og satte «Manua Tele» i silhuett der hun lå innrammet av palmer og minnet meg om en scene i *Skatten på Sjørøverøya* med «Hispaniola» ankret opp utenfor kysten. Men det hadde vært en voldens

vakre øy, dette var et fredens paradys. Alt var rolig og stille på stranden. Verden hadde opphørt å eksistere selv for meg, en tilfeldig besøkende. Her var intet annet enn fred, for selv ikke naturen var fiendtlig.

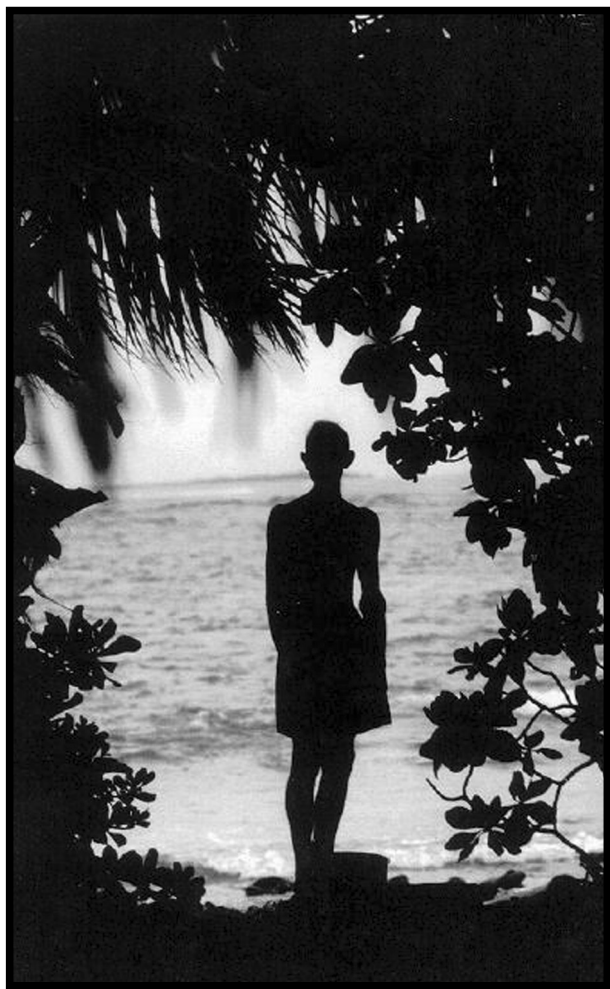
Da tiden var inne for at jeg skulle dra fra Suvarov, hendte det noe meget merkelig. Jeg hadde faktisk gruet meg til dette øyeblikket, muligens med alle evinnelige, pinlige farvel på jernbaneperronger i tankene. Men da øyeblikket faktisk kom, og «Manua Tele»s jolle var klar til å plukke meg opp fra stranden, trykket Tom hånden min fast og sa, «Det har vært flott å møte deg, Noel, og jeg kan ikke få takket deg nok for all provianten du hadde med».

Jeg undret på hva han følte, men jeg hadde ikke tid til å finne det ut, for i dét mannskapet skjøv båten ut i det turkise vannet, sprang han tilbake oppover stranden og forsvant i skyggen av kokospalmene. Han så seg ikke tilbake en eneste gang.

Var dette raske, uemosjonelle farvelet et tegn på indre tilfredshet, eller var det en maske for å skjule hans fortvilelse over å bli etterlatt alene?

Jeg visste ikke svaret før jeg leste denne boken.





DEL EN
ÅRENE MED VENTING

Utferdstrang i solen



Jeg var femti år da jeg dro for å bo alene på Suvaraov, etter å ha flakket rundt i Stillehavet i tredve år, og i denne fortellingen vil jeg forsøke å beskrive følelsene mine, forsøke å sette ord på det som for meg var den mest fabelaktige og givende opplevelsen i hele mitt liv.

Jeg valgte å bo på Stillehavsøyene fordi livet der beveger seg i det tempoet du kjenner at Gud opprinnelig må ha hatt i tankene da han skapte solen for å holde oss varme og skaffet til veie jordens frukter, som vi kunne forsyne oss av, men selv om jeg kom til å kjenne de fleste av øyene, kunne jeg noen ganger ikke la være å undre meg over hva det var i blodet mitt som hadde fått meg til å leve der. Det var, såvidt jeg kjente til, ingen tradisjon for utferdstrang i familien min — bortsett fra den bedriften som hadde brakt faren min, som var født i Aylesbury, Buckinghamshire, til New Zealand etter å ha tjent i det 17. Lanseregiment. På det tidspunktet han møtte moren min, som var av solid pionerætt, hadde han blitt direksjonssekretær. Og således ble jeg født i Wellington, men mens jeg ennå var spedbarn flyttet vi til Greymouth på New Zealands South Island, hvor faren min ble ansatt som regnskapsfører for de statlige kullgruvene. Her ble vi til jeg var rundt syv, da familien — jeg hadde to brødre og tre søstre — flyttet til Timaru på den motsatte siden av South Island.

Dette var en forandring til det bedre. Bestefaren min på morssiden eiet åtti mål med jord kun åtte kilometer utenfor Timaru, og her slo vi oss ned, faren min pendlet til det nye kontoret sitt enten på sykkel, med vogn eller på hesterygg, mens jeg gikk på den lokale skolen hvor jeg (må det sies i all beskjedenhet) var god nok i lesning, geografi og aritmetikk til å fortjene en rask overflytning fra første til tredje klasse.

Når jeg ser tilbake, forestiller jeg meg at den egentlige nøkkelen til mine fremtidige aspirasjoner lå i det faktum at det alltid syntes absolutt selvfølgelig at jeg skulle dra til sjøs. Jeg kan ikke huske å noensinne ha overveiet en annen type liv, og det var ingen motstand fra foreldrene mine da jeg annonserte at jeg ville gå inn i Marinen. Det egentlige målet mitt var å bli en dyktig navigatør, men da faren min tok meg med til marinebasen i Auckland for å mønstre på, ble jeg bestyrtet over å oppdage at jeg, atten og et halvt, allerede var for gammel til å bli tatt opp som sjømannslærling.

Det var en bitter skuffelse, men jeg var så oppsatt på en karriere til sjøs at jeg grep det nestbeste alternativet. Å mønstre på som ingeniørlærling betød å begynne helt på bunnen — og jeg mener på bunnen — som fyrbøter, men det gjorde meg ikke noe, for jobben, uansett hvor simpel den var, ville gi meg sjansen til å se noe av Stillehavet.

Jeg tilbrakte fire år i den newzealandske Marinen før jeg kjøpte meg ut, og jeg sluttet bare på grunn av et nagende ønske om å se mer av verden enn de korte glimtene vi fikk av det som var bortenfor de begrensede, smale gatene i havnene hvor vi la til kai. Og

besøkene våre var bestemt av Marinens behov — enkle ting som rutinepatruljering og defekte fyrkjeler — så jeg så Papeete, men aldri Tahiti, Apia, men aldri Samoa, Nukualofa, men aldri Tonga. Det var øyene jeg alltid lengtet etter å se, ikke utsikten til havnekraner eller de slibrige barene man kan finne i et hvert maritimt hjørne av verden.

I de neste par årene streifet jeg fra øy til øy. Noen ganger tok jeg for noen måneder av gangen jobb som brannmann på en av de bedagelige, gamle trampbåtene som går mellom øyene. Når jeg ble lei av dette, slo jeg meg ned for en stund, ryddet utmark eller plantet banantrær. Det var alltid arbeid å få, og det var alltid mat å få. Og det var først nå jeg virkelig kom til kjenne og elske øyene som ligger trædd som perler på en snor tvers over det sørlige Stillehavet — Manihiki ved soloppgang mens skonnerten tråklær seg vei gjennom passasjen i revet, Papeete ved solnedgang med Stillehavet skvulpene mot hovedgaten, hetedisen på kokospalmene på Puka Puka, skyene over Moorea med dens takkede silhuett av utbrente vulkaner, Pago Pago, hvor Somerset Maugham skapte Sadie Thompson, og hvor du fremdeles kan finne Rainmaker's Hotel, Apia, hvor, som jeg senere ble fortalt, Michener ble inspirert til å finne opp Bloody Mary, og hvor Aggie Greys's Hotel ønsker gjestene velkommen med en stor whisky og soda.

Jeg elsket dem alle, og det gikk ti år før jeg dro tilbake til New Zealand i 1931. Da var jeg åtteogtyve, og da jeg nådde Timaru, ringte jeg faren min på kontoret hans.

«Hvem er det?» spurte han.

«Tom.»

«Hvilken Tom?»

«Din Tom!» svarte jeg.

Først kunne han knapt tro det. Men ikke lenge etterpå var han på stasjonen for å hente meg i bilen sin. Gammer'n så stort sett ut som jeg husket ham, likeledes moren min — men brødrene og søstrene mine hadde vokst så mye at jeg til å begynne med knapt kunne kjenne dem igjen. Ti år er lang tid, men snart var jeg tilbake i familierutinene som om jeg ikke hadde vært borte noe mer enn en måned. Allikevel, i mitt eget hode forble jeg på et eller annet vis fortsatt en utenforstående. Jeg hadde sett for mye, gjort så mye, levet under en rekke svært ulike forhold, at jeg noen ganger tok meg selv i å se på moren min, der hun satt fredelig i favorittstolen sin, og spørre meg «Er det virkelig mulig at i alle disse årene hvor jeg har sett verden, har hun sittet der hver kveld, tilsynelatende tilfreds?»

Jeg ble værende i noen måneder og gjorde strøjobber, men så bar det avsted igjen, og denne gangen visste jeg hvor jeg ville dra. For av alle øyene, var det én som lokket mer enn noen annen. Det var Moorea, den lille franske øya utenfor Tahiti, og det var her jeg endelig slo meg ned — eller trodde jeg hadde slått meg ned — på en øy med dramatisk skjønnhet, med sine forrevne blå og grå topper som reiser seg fra de hvite strendene opp til ærefryktinngytende tinder mot den blå himmelen. Det er en liten øy hvor allting allikevel virker større enn livet selv. Det er en overflodsøy. Jeg kunne spasere langs den svingete, smale kystveien og plukke guava, kokosnøtter eller papaya og ananas, og ingen ville bli sinte. Franskmennene,

som hadde innført sin praktfulle levemåte hos befolkningen, sørget for at Moorea forble uberørt.

Kun en båt om dagen seilte den ti nautiske mil lange turen fra Papeete og passerte gjennom det smale sundet i det omliggende revet. Og — ihvertfall da jeg var der — fikk man, så lenge man oppførte seg ordentlig, være i fred, og jeg foretrakk det på den måten. Jeg måtte arbeide — ja, jeg ville arbeide — og det var alltid utmark som skulle ryddes, kopra som skulle tilberedes, fisk som skulle fanges. Jeg manglet virkelig ingenting, og jeg husker at jeg sa til meg selv en vakker kveld etter at jeg hadde svømt i lagunen, «Neale (jeg kaller meg alltid Neale når jeg snakker med meg selv), dette er det nærmeste det går an å komme paradiset på jord.»

Tilværelsen var utrolig billig. To ganger i uken ble en gjeldokse slaktet, og vi kunne kjøpe kjøttet for fire pence for halvkiloen. Kort tid etter at jeg hadde slått meg ned, hadde de innfødte bygget en komfortabel toroms hytte for meg, som jeg betalte for med en sekk sukker og en liten kasse corned beef. Så enkelt var livet. Jeg hadde min egen hage, en vedkomfyr, mengder av grønnsaker, frukt og fisk.

Utgiftene mine var aldri på mer enn et pund i uken — ofte mindre — fordi jeg fra det øyeblikket jeg forlot Marinen hadde bestemt meg for å «ungkariere» — med andre ord å fullt ut ta vare på meg selv; vaske, koke, reparere, og aldri flytte noe sted uten å være fullt utstyrt for å klare meg selv. Det er en beslutning jeg har holdt meg til hele livet. Selv nå er jeg aldri uten min egen madrass, sengetøy, puter, tepper, bestikk, servise, kjøkkenredskap og en medtatt, gammel sølvtekanne.

Selv nå, mens jeg sitter og skriver, er sysakene Marinen gav meg den dagen jeg mønstret på innenfor rekkevidde. De er i seg selv et symbol på år med ungariering som har spart meg en formue. Tilværelsen min var enkel. Ingen møblerte værelser å leie, ingen måltider å betale for. Min eneste luksus var å kjøpe bøker.

Jeg var svært lykkelig i Moorea. Jeg lærte raskt å snakke tahitisk, jeg fikk et par venner, jeg arbeidet rimelig hardt, jeg leste mye. Den litterære smaken min er ganske alminnelig — alt fra Conrad eller Defoe til en western. Det eneste jeg krever er en interessant bok på sengen som siste post på kveldsprogrammet.

Det var på Moorea at jeg først snublet over verkene til den amerikanske forfatteren Robert Dean Frisbie, som kom til å ha slik en viktig innflytelse på livet mitt. Frisbie hadde slått seg ned i Stillehavet, og hadde skrevet flere bøker om øyene, som jeg leste igjen og igjen, selv om tanken aldri slo meg da, at vi en dag kom til å være venner.

Jeg hadde kanskje blitt værende på Moorea for alltid, men rundt 1940, på et tidspunkt da jeg anså meg selv som virkelig lykkelig, kom en person inn i livet mitt som skulle forandre det på en usedvanlig måte. Dette var Andy Thompson, mannen som førte meg til Frisbie, og kaptein på en hundretonns øyskonnert kalt «Tiare Taporu» — «Limeblomsten».

Jeg møtte Andy på en tur til Papeete, og likte ham umiddelbart. Han var bramfri, hjertelig og en god venn, selv om det etter dette første møtet kunne gå måneder før vi møttes igjen, for vi måtte vente til «Tiare Taporu» kom innom Papeete. Vi korresponderte aldri.

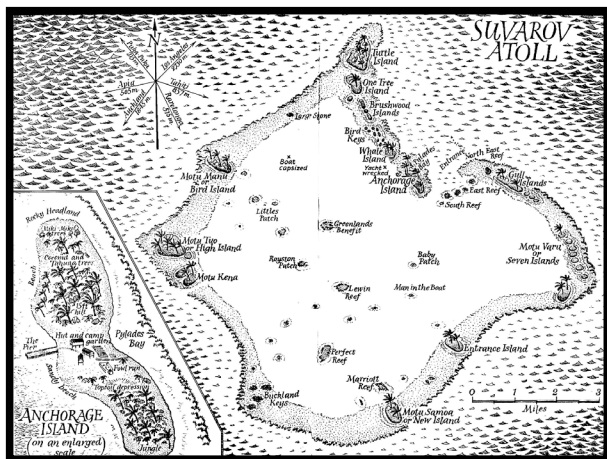
Derfor var jeg forbløffet over en dag å motta et brev fra ham. Det må ha vært i begynnelsen av 1943. Andy var en mann som var vant til å ha kommando over et skip, og som aldri sløste med ord. Han skrev helt enkelt: «Gjør deg klar. Jeg har en jobb til deg på Cookøyene.»

Jeg hadde ikke noen spesiell lyst på en jobb på Cookøyene på det tidspunktet, og Andy fortalte meg ikke engang hva slags jobb det var. Allikevel, da «Tiare Taporu» anløp Papeete et par uker senere, stod jeg og ventet. Og fordi jeg seilte tilbake med ham, kom jeg til å møte Frisbie, som igjen «førte» meg til Suvarov.

Selv den dag i dag vet jeg ikke hvorfor jeg ble med Andy tilbake — særlig ettersom jobben han hadde ordnet for meg bestod i at jeg skulle drive en butikk på en av de ytre øyene tilhørende firmaet som eide Andys skonnert. Den faste butikksjefen skulle ha fri, og det var meningen at jeg skulle vikariere for ham. Ved hans tilbakekomst, forstod jeg at jeg ville bli sendt som en slags permanent butikkvikar til de ytre Cookøyene. Jeg regner med at jeg underbevisst må ha vært klar for en forandring i omgivelsene. Likevel syntes jeg ikke utsiktene så helt attraktive ut.

Først måtte jeg dra til Rarotonga, og her, to dager etter ankomst, møtte jeg Frisbie.

Ettersom denne mannen kom til å ha en dyp innflytelse på livet mitt, er jeg nødt til å beskrive ham. Frisbie var en bemerkelsesverdig mann. En stund før jeg traff ham hadde hans vakre innfødte kone dødd og etterlatt ham med fire små barn. Han elsket øyene, bøkene hans om dem hadde fått god omtale, men hadde, så vidt jeg kunne forstå, ikke innbrakt ham



Suvarov med en förstørrelse av Anchorage, den lille øya jeg drømte om.

mange penger. Ikke det at dette uroet ham, for det å skrive var livet hans, og han hadde en heldig evne til å kunne leve fra én dag til en annen, tilsynelatende uten en verdens bekymring. Han var, fortalte han meg, en gammel venn av Andy, og enhver venn av Andy var en venn av ham. Det var søndag morgen, og Andy hadde, uten at jeg visste det, invitert oss begge til lunsj.

Jeg kunne ikke ha visst da hvilke skjellsettende konsekvenser dette møtet kom til å ha. Ingen av oss ante det da, men Frisbie hadde bare få år igjen å leve (han kom til å dø av stivkrampe), og den søndagsmorgenen så jeg foran meg en høy, tynn mann på rundt femogførti med et intelligent, men uttæret fjes. Han så syk ut, men jeg husker hvordan iveren og entusiasmen hans steg ettersom han begynte å snakke om øyene «våre», og å fortelle meg om ønsket om å skrive flere bøker om dem. Vi likte hverandre fra første stund, noe som overrasket meg, for jeg får ikke lett venner, og det var etter lunsj — skylt ned med en flaske av Andys fortreffelige rom — at Frisbie først nevnte Suvarov.

Jeg hadde selvfølgelig hørt om denne veldige lagunen med sitt korallrev som strekker seg nesten åtte mil i omkrets, men jeg hadde aldri vært der, for det var utenfor handelsrutene, og skipstrafikken gikk sjelden den veien.

Fordi revet ligger under havflaten ved høyvann, med bare en strek av forvridd hvitt skum til å advare navigatøren om dets farer — Suvarov, derimot, er tydelig markert på alle kart. Suvarov er ikke navnet på en øy, men på en atoll, og de små øyene inne i lagunen har hver sine navn. Småøyene varierer i stør-

relse fra Anchorage, den største, som er åttehundre meter lang, til One Tree Island, den minste øya, som bare er en sopp av korall. Atollen ligger nesten midt i Stillehavet, firehundreogfemti nautiske mil nord for Rarotonga, og den nærmeste bebodde øya er Manihiki, hundreogsytti nautiske mil borte.

Den ettermiddagen fylte Frisbie meg med begeistring, og jeg kan se ham for meg på verandaen, romflasken på det store bordet mellom oss, han lener seg forover med denne brennende karakteristiske oppriktigheten, og sier til meg, «Tom Neale, Suvarov er det vakreste stedet på jord, og ingen mann har virkelig levet inntil han har bodd der.»

Fagre ord, tenkte jeg, men ikke så lette å sette ut i livet.

«Selvfølgelig må du huske på,» avbrøt han, «at det er krig nå, og for tiden er Suvarov bebodd.»

Dette visste jeg — for to newzealendere med tre innfødte hjelpere var stasjonert på Anchorage i Suvarovlagunen. Disse «kystvaktene» holdt utkikk etter skip eller flyvemaskiner i området, og rapporterte enhver bevegelse over radio til hovedkvarteret.

«Men de ville antagelig bli glade for å se deg — eller til og med meg,» la Frisbie til med et anstrøk av ironi.

Jeg reiste meg, for det var tid for å gå. Og i det jeg sa adjø til denne høye, tynne mannen hvis ansikt og øyne så ut til å gløde av entusiasme sa jeg, og ordene og sukket kom rett fra hjertet, «Det er stedet for meg.»

«Vel, hvis det er slik du føler det, hvorfor drar du ikke dit?» hugg han til.

Butikkjobben var ikke spesielt besværlig, og jeg ven-
net meg snart til det nye livet mitt. Min første «sta-
sjonering» tok meg til Atiu — en liten øy med
avrundede, flattoppedede åser og frodige daler fylt med
appelsiner, kokosnøtter og papaya, alt innen åtteog-
tyve mål, hver og en utsøkt og alltid lokkende. Derfra
flyttet jeg videre til Puka Puka; «de små åsers land»,
hvor syvhundre mennesker bodde og produserte
kopra.

Livsmønstret mitt varierte ikke stort uansett hvil-
ken øy jeg befant meg på for å avløse den lokale
butikksefen.

Hver morgen laget jeg meg frokost, åpnet butik-
ken og ventet på de første innfødte kundene i det
kvadratiske, funksjonelle pakkhuset med blikktak.
Veggene var dekket med hyller med mel, te, kaffe-
bønner, hermetiske varer, tøyer, nåler — allting som
man ikke egentlig trengte på en øy som allerede fløt
over av frukt og fisk! Det var ingen overraskelse at
jeg etter hvert som jeg ble transportert fra en av de
ytre øyene til en annen, raskt oppdaget at butikk-
arbeid ikke var noe for meg, selv om det hadde sine
formildende sider.

Så lenge jeg holdt orden på beholdningene og regn-
skapene mine, hadde jeg en god del fritid, som jeg
brakte på å lese. I noen av butikkene holdt vi pocket-
bøker, så til og med lesningen min var gratis, så fremt
jeg ikke smusset til omslagene. Jeg ungmarierte selv-
følgelig, og alle butikkene hadde gratis losji, så jeg
var i stand til å spare opp litt penger, særlig ettersom
den hvite befolkningen på noen av de mindre øyene
kunne telles på en hånd.

Butikken min var i alle ordets betydninger en land-

handel. Det ene minuttet solgte jeg mel, det andre gav jeg råd til en mor om hvordan hun kunne kurere hosten til spedbarnet sitt. Jeg hadde et foruroligende assortiment av medisiner (alltid veldig populært), såvel som et virvar av småtterier av alt fra briller til billige kikkerter, fra skinnende, dekorerte blikkbokser til rester av rusten kjetting. Jeg hadde fat med parafin til de osende lampene i landsbyen, liner og kroker til fiskerne som som oftest (!) prøvde å kjøpe disse med sin siste fangst av papegøfefisk eller languster.

Jeg ble til en slags «doktor» og landsbyrådgiver, og dette var en del av jobben min jeg syntes var givende, for på de virkelig små øyene, var jeg ofte den eneste mannen folk kunne spørre om hjelp. Indirekte var jeg pengeutlåner også, for jeg var den eneste som hadde makten til å vurdere verdien av en manns kreditt opp mot den fremtidige prisen på kopra, og mang en rull med bomullslerret har jeg solgt mot nøtter som fremdeles hang på treet.

Den virkelig triste konklusjonen når det gjelder livet mitt som butikkarbeider, er at jeg kanskje ville ha trivdes med det hadde butikken vært på Tahiti eller Moorea, eller hvis jeg aldri hadde møtt Frisbie og fått drømmen om å dra til Suvarov tent, for lengslene mine var ikke desperate, jeg tilbrakte ikke dagene med å gå omkring og være verdensfjern. Men i bakhodet lå bestandig denne vage følelsen av, «Hvor kjedelig livet er! Ville det ikke vært vidunderlig hvis jeg en gang kunne se hvordan livet er på en ubebodd øy?»

Slik situasjonen var, syntes jeg å tilbringe tiden med å vente på øyskonnerten som nå og da la til

utenfor øya og gav innbyggerne en grunn til å våkne fra sin dorske dvale for et par timers tid, mens varene mine ble losset av. Leilighetsvis seilte Andy inn med «Tiare Taporo», da tilbrakte vi en kveld på verandaen *min*.

Det var en begivenhetsløs, fredelig tilværelse, og selv om jeg burde vært tilfreds nok, mislikte jeg den snart intenst. Hvorfor forble jeg da i årevis butikkarbeider, flyttende rundt fra øy til øy? Den viktigste grunnen var at hver gang jeg ble forflyttet måtte jeg reise via Rarotonga, og således fikk jeg møtt Frisbie igjen.

Da snakket vi til langt på natt om Suvarov (og de andre øyene i Stillehavet), og av og til, når vi hadde kommet langt ned i romflasken, var jeg i stand til å overtale ham til å lese de siste avsnittene han hadde skrevet. Han hadde en dyp, fengslende stemme, og talte med like mye entusiasme som han skrev med. Og mot slutten av hver kveld — og ofte kom slutten kun når daggryet strøk over Raros røde blikktak — kom vi alltid tilbake til Suvarov.

«Tror du noensinne jeg kommer dit?» spurte jeg en natt.

«Hvorfor ikke?» svarte Frisbie, «selv om du nok må vente til krigen er over.» Jeg husker at vi satt sammen og nippet til en siste øl på et av mine besøk på Rarotonga, «Men *da* er det ingen grunn til at du ikke skal dra, det vil si, forutsatt at du utstyrer deg skikkelig. Om Suvarov er aldri så vakker, så *ser* den ikke bare pokkers skjør ut, den *er* pokkers skjør — og det er noe jeg burde vite.»

Det var unødvendig å gå i detaljer. Jeg visste allerede at under den store orkanen i 1942 hadde sek-

SUWARROW and *NASSAU* are the least important of the northern atolls. Nassau lies close to Pukapuka and, in 1961, supported 109 people from Pukapuka, engaged in copra making. Suwarrow is a bird sanctuary of 100 acres and is inhabited by Mr. Tom Neale, a New Zealander who prefers a lonely atoll life.

How To Reach The Cook Islands

The New Zealand Government's 2,750 ton, 40 passenger motor vessel, *Moana Roa*, makes regular monthly voyages from Auckland to Rarotonga. A limited number of berths from and to New Zealand are available during the winter months for *bona fide* tourists. Calls are made at some of the Cook's outer islands when cargo warrants. Current information can be obtained from the Department of Island Territories, Wellington, and offices of the Union Steamship Co. of New Zealand Ltd.

ISLAND	Population 1961.	Distance and Direction from Rarotonga Miles	POSITION
RAROTONGA	8,676	- -	21° 12' 06" S
AITUTAKI	2,582	140 N	18° 51' 45" S
MANGALA	1,877	110 ESE	21° 54' 30" S
ATIU	1,266	116 NEbyE	19° 59' 35" S
MAUKE	785	150 ENE	20° 08' 30" S
MITIARO	307	142 NEbyE	19° 51' S
MANUAE (Hervey Is.)	18	124 NNE	19° 15' S
TAKUTEA		118 NE	19° 48' 35" S
MANIHIKI	1,006	650 NbyW	10° 25' 20" S
PUKAPUKA	718	715 NWbyN	10° 53' S
PENRHYN	628	737 NbyE	8° 59' 45" S
PALMERSTON	86	270 NW	18° 04' S
RAKAHANGA	319	674 NbyW	10° 02' 30" S
NASSAU	109	673 NWbyN	11° 33' 20" S
SUWARROW	1	513 NNW	13° 14' 40" S

Fra Maps of the Cook Island,
men en henvisning til meg på den siste linjen.

sten av de toogtyve småøyene i lagunen blitt så og si skyllet vekk i løpet av et par timer. Frisbie hadde vært fanget på Anchorage med de fire små barna sine og kystvaktene under denne orkanen. Han reddet livet til barna ved å surre dem fast mellom grenene på tamanutrær, som var elastiske nok til å bøye seg med vinden, inntil stormens voldsomhet hadde lagt seg.

Jeg så ikke Frisbie igjen på en stund, men vi korresponderte jevnlig, og en dag jeg kjente meg særlig ille til mote, tok jeg opp boken hans, *The Island of Desire*. Da jeg kom til den siste halvdel oppdaget jeg at alt sammen handlet om Suvarov, hvordan han hadde levet på øya med barna sine, hvordan han hadde blitt overrasket av den store orkanen. Jeg var fengslet, og beskrivelsene hans var så levende at ikke før hadde jeg lest ferdig boken, satte jeg meg ned og skrev til ham. «En dag,» skrev jeg med min skrånstilte, ivrige håndskrift, «er det der jeg skal bo.»

Frisbie svarte med et halvt spøkefullt brev hvor han foreslo, «La oss begge dra. Du kan bo på Motu Tuo, og jeg kan bo på Anchorage, og så kan vi besøke hverandre.»

Det hørtes fornuftig ut. For akkurat som meg, var Frisbie fra naturens side en enstøing. Som meg hadde han aldri mye penger, og allikevel kom vi leit nok aldri til å se øya sammen. Frisbie kom faktisk ikke til å se Suvarov igjen før han døde i 1948.

Det var en annen god grunn til å bli på Cookøyene. Hvis jeg noensinne kom til å dra til Suvarov — hvis jeg noensinne hadde flaksen eller motet til å gjøre det på egenhånd, måtte jeg dra fra Rarotonga, for Suvarov er en del av Cookøyene, og selv om skønneren som seilte mellom øyene sjelden passerte atol-

len, ville det muligens en dag by seg en anledning hvor et skip kom til å seile tett nok på øya til å bli omdirigert. Men bare fra Raro.

Det var nettopp dette som skjedde. Plutselig, i 1945, bød det seg en mulighet til å besøke Suvarov i to dager. Det var Andy som brakte meg nyheten på Rarotonga. Han fortalte meg at han hadde ordre om å føre «Tiare Taporo» rundt om til øyene, og å seile innom Suvarov med forsyninger til kystvaktene der på veien tilbake fra Manihiki.

«Jeg trenger en maskinist til denne turen,» sa han liksom tilfeldig, som om han ikke visste hvor mye jeg lengtet etter å se øya. «Lyst til å bli med?»

Jeg var ombord «Tiare Taporo» innen Andy fikk tid til ombestemme seg!

Da vi satte seil et par dager senere, var Andy og jeg de eneste europeerne blandt mannskapet på åtte cook-øyboere. Vi satte kurs mot de nordlige Cookøyene — Puka Puka, Penrhyn, Manihiki — som alle er lavtliggende atoller ganske så ulike de sørlige Cookøyene, som bestandig er kjent som de «høye øyer».

Det var en behagelig, bedagelig tur. Jeg kan ikke tenke meg en mer perfekt måte å se det sørlige Stillehavet på enn fra dekket på en liten skønnert. Livet beveget seg i et jevnt tempo, uten hastverk. Jeg hadde ikke mye å gjøre, for «Tiare» førte seil, og motoren behøvdes sjelden. Den vanlige tralten vår var å seile i et par dager inntil vi nådde en atoll, ankre opp utenfor kysten, losse av lasten, ta med oss litt kopra, og så seile avgårde igjen ut på det blå Stillehavet, med hvite ulne skyer som fylte himmelen over oss.

Natten før vi nådde Suvarov lå vi godt utenfor atollen uten engang å kunne se den, for Andy, som

den gode navigatør han var, hadde ingen intensjoner om å risikere båten sin i de mørke timene. Hele natten kunne vi høre det svake drønnet fra dønningene som slo mot Suvarovrevet langt borte. Selv om det ikke var noen måne, var det god sikt og stjerneklart, og jeg stod lenge på dekk og lyttet, fylt av en følelse jeg ikke engang kan forsøke å beskrive, inntil jeg tilslutt falt i søvn mens jeg drømte om morgendagen.

Daggryet brakte med seg perfekt vær, og vi begynte å nærme oss atollen i det første morgenlyset, selv om den lå så lavt at vi en lang stund ikke kunne skjelve landet forut. Vi hadde god vind og fulle seil, og «Tiare» må ha gjort fire knop uten motor, der jeg stod på toppen av kabinen, skvulpingen av vannet og knirkingen av treverk de eneste lydene som kunne høres, og skygget for øynene inntil jeg endelig fikk mitt første glimt av Suvarov — det milelange, pulserende, kremaktige skummet rundt revet tordnet foran oss, og et par klynger med palmer avtegnet seg i silhuett mot den blå himmelen vidt spredt på de små øyene som spekket det enorme, nesten sirkulære revet.

Luften flimret under en allerede sterk sol da Andy førte «Tiare» mot passasjen, og Anchorage begynte å anta en mer distinkt form. Jeg kunne skjelve den hvite stranden nå, og en gammel, istykkerslått brygge — en levning fra tiden da det ble gjort forsøk på å dyrke kopra på øya — og så noen vinkende skikkelser på stranden.

Fra den sørlige enden fløy en stor flokk av skrikende fregattfugler opp i luften, sorte og kretsende i venten på at de mindre ternene skulle fange fisk så de kunne stjele den.

Så ynkelige småøyene så ut i Stillehavets enorme, bølgende tomhet! Frisbie hadde kalt dem skjøre, men de var mer enn som så. For meg så de nesten fortapte ut, slik at det virket utrolig at de hadde kunnet overleve de kjempemessige naturkreftene som så ofte har utslettet større øyer. Hadde de vært bratte, ville det vært enklere å forstå at de kunne klare seg, men ingen av småøyene foran oss i lagunen reiste seg høyere enn tre eller fire meter over havet, bare toppene på kokospalmene kunngjorde deres tilstedeværelse.

Sjøens krapphet avtok, for nå var vi inne i lagunen, og det var som om «Tiare» fløt på veldig stykker av farget sateng. Svært langsomt nærmet vi oss Anchorage gjennom et hav så stille at vår forsiktige krusning knapt forstyrret det. Som mange småøyer i det sørlige Stillehavet, er Anchorage, der den ligger såvidt inne i lagunen, underjordisk knyttet til hovedrevet via en oversvømt «vei» av korall. Og derfor, i det jeg så ned i vannet, syntes jeg aldri jeg hadde sett så mange farger i mitt liv som de kraftige blå, grønne, og til og med rosa tonene den morgenen, ingen maler kunne ha etterlignet disse mønstrene laget av under-sjøiske koraller på ulike dybder.

Så ble ankeret skramlende kastet. Vi satte ut en lettboat, og et par minutter senere vadet jeg i land gjennom varmt, stille vann mot den blendende hvite stranden.

Alminnelig høflighet fikk meg til å hilse på de fem mennene som bodde der — hver og en desperat etter å dra hjem så raskt som mulig! — men så snart jeg innen anstendighetens grenser kunne, satte jeg avgårde på egenhånd, og denne første dagen tok jeg med meg et spyd og en machete — en fransk en jeg

hadde kjøpt på Tahiti, slankere og spissere enn de fra Cookøyene — og gikk langsmed revet og spiddet mengdene med fisk jeg oppdaget i revbassengene, så late at man knapt kunne bomme på dem.

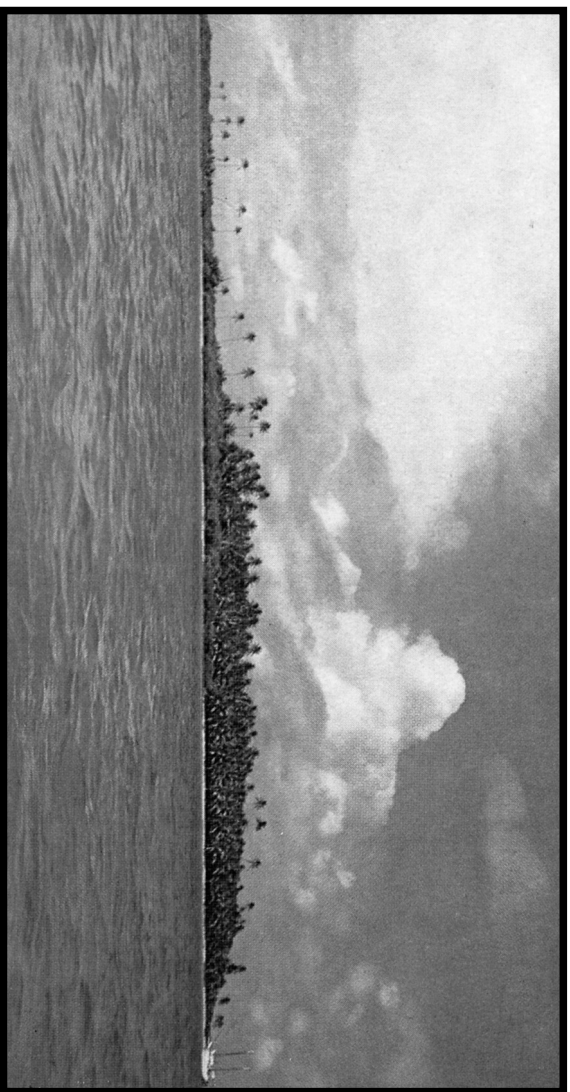
Om kvelden spiste jeg med kystvaktene, og kikket rundt i hytten deres med det dulgte, undersøkende blikket til en mann som lurte på om han en dag kommer til arve den. Den virket idéell. Sisternene var fulle av godt vann, og da jeg gikk en tur, oppdaget jeg en fin hage de hadde laget av villniset.

Vaktene var utålmodige etter å dra derfra. Hvor forskjellig menneskers holdning til livet er! De var hyggelige, muntre og høylytte — og henrykte over forsyningene vi hadde med til dem — men munterheten deres var tvungen og skjulte sinnet deres over at krigen hadde spilt dem slikt et stygt puss og fått dem strandet på en øde øy.

Dagen etter tok Andy og jeg en jolle og dro til øya Motu Tuo seks mil tvers over lagunen, hvor de innfødte guttene fanget kokosnøttkrabber og fisk og tente et bål for å steke pikniklunsjen vår.

Og da lunsjen var over, snudde jeg meg mot Andy og sa helt enkelt, men med den ytterste overbevisning, «Andy, nå vet jeg at dette er stedet jeg hele tiden har lett etter.»

Det kom til å ta syv år før drømmen min gikk i oppfyllelse. Syv lange år før et annet skip fra Rarotonga passerte tett opp til øya, syv år hvor jeg rakk å bli middelaldrende. Kanskje var det denne vissheten om at tiden gikk, kanskje dette og kjedsomheten i jobben min som førte til et tiltagende mismot, som jeg kun klarte å bekjempe ved å klamre meg trossig til håpet om at jeg en dag kom til å komme tilbake til øya.



Øya jeg drømte om natt og dag. Dette bildet ble tatt mange år senere. Til høyre skimtes såvidt «Peb» Rockefellerers båt «Mandalay». «Peb» nevner meg i sin egen bok «Lykkelig den som finner sin øy».

I 1952 fikk jeg muligheten. Dick Brown, en uavhengig handelsmann på Rarotonga hadde gått inn i shippingbransjen etter krigen, og hadde kjøpt en lang, smal ubåtjager på under hundre tonn, som han hadde gjort om til en handelsbåt som gikk i rute mellom øyene. Hun het «Mahurangi», og ganske tilfeldig fikk jeg høre at på den neste turen hennes skulle hun nordover til Palmerston Island og så til Manihiki. Jeg trengte ikke noe kart for å vite at kursen gikk like forbi Suvarov.

I løpet av alle årene mine på Cookøyene, hadde jeg aldri hørt om et handelsskip som seilte denne direkte ruten, det var en mulighet jeg kanskje aldri ville få igjen.

Jeg så over finansene mine. Jeg hadde spart niogsytti pund. Jeg gikk til Dick og spurte når han seilte.

«Om to uker,» svarte han.

«Hvor mye ville det koste å omdirigere på vei til Manihiki og ta meg til Suvarov?»

Han klødde seg i hodet mens han regnet.

«Tredve pund.»

Det virket som mye penger, spesielt ettersom «Mahurangi» måtte passere nesten innen synsvidde av Suvarov og kunne ha sluppet meg av uten særlige problemer. Men å omdirigere et skip er alltid dyrt, og jeg kverulerte ikke.

«Avtale!» sa jeg, og vi tok hverandre i hånden på det.

Jeg hadde to uker til å samle sammen alt jeg trodde en mann ville trenge for å overleve på en ubebodd korallatoll. To uker — og niogførti pund.



Hva trenger man på en øde øy?